

ostanki mnogih odličnih hrvatskih rojakov. Ob nedeljah in zapovedanih praznikih imajo v tej cerkvi zaporedoma: realci, gimnazijci in tudi vseučiliščniki svojo božjo službo, tako da je skoraj celi dopoldan o imenovanih svetkih polna. Jaz našel sem jo pa — čisto prazno.

(Dalje prihodnjič.)

Balkanska mesta.

Sofija ali Sredec.

(Dalje.)

Sedaj je pa nam omeniti še nekoliko o zgodovini sedanje bolgarske prvostolnice. Starogrški zgodovinarji ne vedo še nič povedati o kakem večjem kraju v tej pokrajini. Znana jim je jedino reka Isker, katero imenujejo Skios ali Oskios. Rimski vojskovodja Crassus je pa v tem kraju leta 29. po Kr. r. zadel na neko jako pogumno ljudstvo Serde, katere je strogo kaznoval zaradi njih upornosti. S tega časa je ta pokrajina pripadala trakijski kraljevini, ki je bila pod varstvom Rimljanov. Trakija se je razdelila v več okrajev, in jeden tak okraj je bilo ozemlje Serdov. Cesar Trajan se je prvi začel bolj zanimati za organizacijo dunavskih in balkanskih dežel. Osnoval je več mest, v katerih je naselil rimske naseljenike, grške trgovce, pa tudi mnogo domačinov iz bližnjih sel posebno pa bivše vojake. Tako je tudi glavni kraj Serdov, ki je do tedaj bil le vas naredil za mesto Serdica s cesarskim pridevkom Ulpia. Mesto je bilo na meji dveh gospodujočih jezikov grščine in latinščine. Na jugu je prevladala grščina, na severu, kjer je bilo mnogo rimskih naselnikov, pa latinščina. Kako važna da je bila Serdica, najbolje kaže to, da je imela celo svoj denar. Od Marka Avrelija do Galienusa se je v Serdici, kolikor se sedaj ve, kovalo 108 vrst denarja. Ta denar je bil bakren, in je imel grške napise.

Pod cesarjem Avrelijanom je Serdica postala glavno mesto pokrajine Dacia mediterranea. Najbolj je mesto cvetelo v četrtem stoletju. Posebno cesar Konstantin Veliki je jako rad bival v Serdici in je od njega več zakonov, katere je izdal v tem mestu. Nekaj časa je celo nameraval Serdico narediti za svoje vzhodnje glavno mesto, ali nazadnje se je odločil za Carigrad. Govori se, da je cesar Konstantin večkrat rekel: „Moj Rim je Serdica“. Leta 343 po Kr. r. se je sešel v Serdici velik cerkven zbor, ki je imel izreči svojo sodbo o Arijanovem nauku. Sešlo se je bilo 356 škofov iz zapadnih in vzhodnih dežel. Preseljevanje narodov je pa uničilo tudi to cvetoče mesto, kakor mnogo drugih. Požgali so je divji Huni. Mesto se je pozneje zopet na novo pozidalo, ali tako cvetelo ni več.

Iz prvih časov srednjega veka ne ve zgodovina nič gotovega povedati o Serdici. Ostala je še precej časa bizantinska mejna trdnjava. Leta 809. je pa Serdico si osvojil bolgarski knez Krum. Slovani so ime mesta premenili v Sredec. V 10. stoletju se že omenja škofija v Sredecu, ki je torej gotovo jedna najstarejših v Bolgariji. V

vojnah cesarja Basilija proti Bolgarom se je mesto hrabro branilo in jedenkrat ga samo zavrnilo, ko je je že oblegal. Pod bizantinsko vlado od 1018—1186 je v Sredecu se začelo več vojen proti zapadu. V jednajstem stoletju sta bili dve vstaji v Sofiji, ki nam kažeta bojevitost tedanjih Bolgarov. Cesar Manuel Komnenos je v Sredecu in okolici nastanil več Srbov.

Za cesarja Manuela bile so v Sredecu tri cerkve, metropolitska, potem lesena cerkev sv. Luke in pa cerkev sv. Janeza rilskega. Truplo sv. Janeza rilskega je bil baje dal bolgarski car Peter v 10. stoletju prenesti iz Rile v Sredec. Ta svetnik se še dandanes jako časti v sofijski okolici. Poleg pravoslavnihi so pa že zgodaj v Sredecu bili bogomili, ki so imeli tudi svojega škofa.

Koncem 12. stoletja je bilo mnogo bojev v tej krajini. Ogerski kralj Bela III. in srbski veliki župan Štefan Nemanja sta v boji proti cesarju Androniku Komnenosu prodrli do Sredca in odnesla truplo sv. Janeza rilskega v Ostrogon. Štiri leta pozneje se je cesarju Izaku Angelosu posrečilo od Ogrov dobiti nazaj truplo tega bolgarskega svetnika, s tem je hotel pomiriti Bolgare, ki so se tedaj puntali. Leta 1189 je šel tod skozi cesar Friderik I. s križarsko vojsko ali je našel mesto skoro popolnoma prazno in opustošeno vsled prejšnjih nemirov. Za križarji prišli so Srbi, ki so razdejali več bizantinskih trdnjav in prišli do Trajanovih vrat. Carju Izaku Angelosu se je posrečilo sicer, da je obnovil svoje gospodstvo v Belemgradu, ali 1194. leto je pa bolgarski car Asen I. posedel Sredec in dal truplo sv. Janeza prenesti v Trnovo. S tega časa je ostal Sredec pri bolgarski državi, dokler niso prišli Turki v Evropo.

(Dalje sledi.)

Poučni in zabavni drobiž.

Dr. Josip Kostantin Jiriček je imenovan profesorjem za slovansko jezikoslovje in starinoslovje na dunajskem vseučilišču. Sedaj bodeta na vseučilišču dva profesorja za slovanske stroke. Dr. Jiriček je po rodu Ceh. Oče njegov je bil učni minister pod grofom Hohenwartom. On je nekaj časa bil učni minister v Bolgariji, zadnja leta pa profesor zgodovine na vseučilišču v Pragi. Baval se je največ s slovansko zgodovino. Znano je posebno njegova „Geschichte von Bulgarien“ in pa „Bulgarien“. Ti dve deli sta neprecenljive vrednosti za vsacega, ki se zanima za bolgarstvo.

Umetni demanti. Francoski učenjak Muasan je dokazal, da se dajo iz navadnega oglja napravljati demanti. Če se navadno sladorno oglje pri silnem pritisku greje, dobe se majhni demantni kristali. Vse priprave pa več stanejo, kakor so dobljeni demanti vredni. Vsekako je pa pričakovati, da se umeten način dobivanja demantov s časom tako zboljša in popolni, da se bodo dali izdelovati z manjšimi stroški tudi večji demanti. Tedaj pa demant ne bode več redkost in cenost mu bode jako padla.

Razlike oči po spolu. Starinoslovci so že davno opazili, da so na starogrških kipih moške oči bolj izboknene, ženske pa bolj ploskaste. Novejša znanost je pa dokazala, da je res taka razlika mej moškimi in ženskimi očmi, če tudi ni tako velika, kakor pri grških kipih.

Svetovna razstava. Angleži baje nameravajo čez dve leti prirediti veliko svetovno razstavo v Londonu.

Uzorno operacijsko sobo so napravili na vseučilišči v Madridu. Gledalci so s kristalno steno oddeljeni od mesta, kjer se vrši operacija. V ograjenem prostoru je samo operator, njegovi asistenti in bolnik. Gledalci pa skozi steno vidijo ravno tako dobro, kakor bi bili zraven.

Demanti v meteorskem kamenu. Neki francoski učenjak je že davno izrekel mnenje, da so demanti pali kot podnebniki na zemljo. Nedavno je pal v Ameriki na tla meteorski kamen, v katerem je bilo več svetlih zrn. Preiskava je pa pokazala, da so ta zrna demanti.

Potres v Japanu. V Gifu, pokrajini japonski, se je lani treslo skoro celo leto. V vsem so našteali 2626 sunkov. Vse leto ni bilo skoro nobenega popolnoma mirnega dne.

Ječen tiger. V Sajgonu je nedavno v mestnem zverinjaku zbolel jako lep tiger. Dokler je bil živ, se bolezen ni dala spoznati, ker poprej še noben tiger v zverinjaku ni tako zbolel. Ko je poginil, so ga razparali in našli, da je bil ječen.

Potresi. — Grški otok Zante je jako rodovit in lep. Obsega 350 km² in šteje 44.000 prebivalcev. Glavno mesto se imenuje tudi Zante in šteje kacic 16.000 prebivalcev. V mestu je pravoslavni nadškof in katoliški škof. Potem je v mestu več lepih cerkva in družih zgradb. Le to je hudo, da je mesto na vlukaničnih tleh in so torej jako pogosti potresi. Že v prejšnjih stoletjih bili se na tem otoku hudi potresi, ali tako hudih potresov še ni bilo, kakor letos koncem januarija in začetkom februarja. Potres ni prišel nepričakovano. Že šest mesecev so bili skoro slednji dan manjši potresi. Dne 31. januarija se je pa ob 1/22. zjutraj zemlja grozno stresla, drugi silen potres je pa bil po noči dne 2. februarja, nato se je treslo še 7. in 8. februarja. Zemlja se je valovito gibala in pokala, tako, da po ulicah ni skoro varno hoditi. Hiše so se podirale. Podrla se je cerkev sv. Marka, zidana v 10. stoletji, gledališče, beneški grad nad mestom, v katerem je prebival guverner, kateri je težko ranjen. Podrla se je tudi bolnica, a bolnike so pa k sreči rešili. Nepoškodovana ni nobena hiša. Na vsem otoku je kacic 30.000 ljudij brez strehe, mrtvih je kacic pet sto. Minoli mesec bili so potresi tudi drugod na Balkanu, ki so najbrž vsi v zvezi s tem potresom. Tako je potres uničil mesto Samotrake ob Egejskem morju, ki je štelo 6000 prebivalcev. Čutili so potrese tudi v Bolgariji in Srbiji.

Novice.

Državni zbor.

V seji poslanske zbornice dne 27. februarja t. l. nadaljuje se razprava o proračunski točki „neposredne davščine“. Posl. dr. Kronawetter pravi, da je način pobiranja užitnine v mestih nepravilčen. Po mestih je največ siromašnega ljudstva, kateremu je gotovo težko užitnino plačevati. Govornik je zato, da se užitnina za stvari, ki so potrebne za življenje sploh odpravi. Posl. Robič nasproti dr. Kronawetteru brani kmetško ljudstvo, rekoč, da je zakon o domovinski pristojnosti le mestom v korist. Tudi se bavi govornik z davčnimi organi in prosi finančnega ministra, da jih ta pozove, da ljudstvo podučijo o dvomljivih davčnih zadevah, da se tako ogne kaznim. Govorili so nadalje poslanci dr. Křamar, Kirschner in Purghart. Posl. Hagenhofer zavrača dr. Kronawettera, ki je trdil, da se kmetom godi bolje nego prebivalcem mest. Če gre tako nadalje, postanejo tudi kmetje socialni demokratje. Potem, ko je govoril še poročevalec posl. dr. Menger, se je ta točka vzprejela in pričela razprava o vladni predlogi glede znižanja cene živinski soli. Po tej predlogi dovoljuje se prodaja soli za živino 100 kg. po 5 gld.

Govorilo je več poslancev, ki so izražali razne želje glede toli potrebnega znižanja živinske soli. Predloga se je na to vsprejela v drugem in tretjem čitanju.

V seji dne 28. febr. nadaljevala se je podrobna razprava o proračunu finančnega ministerstva. Na vrsti bila je razprava o proračunski točki „sol“. Posl. dr. Wielowieyski meni, da z vsprejetim zakonom glede znižanja živinske soli ne bode vsem vstreženo, ter je zato, da se tudi cena soli za domačo rabo zniža. Posl. Suess priporoča vladi, da največjo skrb obrača na sol, toli potrebno stvar v narodnem gospodarstvu. Točka „sol“ se na to vsprejme in prične se razprava o proračunski točki „tabak“, o kateri je poročal posl. Šuklje. Posl. dr. Lang je za zvišanje plač delavcem po tabačnih tovarnah in se pritožuje o zgolj nemških napisih, ki so na tobačnih tovarnah na Češkem. Govorili so še poslanec Ludwigstorff o tabačni tovarni v Hainburgu, finančni minister dr. Steinbach, ki je obema predgovornikom odgovarjal, ter poročevalec posl. Šuklje. Točka tabak se je na to vsprejela. Posl. dr. Křamar poroča o zakonu, s katerim naj se pri nekaterih posojilnicah odpravi pobiranje percentovalnih pristojbin od vložnih obrestij. Govorili so posl. Formanek, Wrabetz, Szczepanowski in vladni zastopnik Froschauer, ki se je izrekel zoper nasvet poročevalcev. Zakon se na to vsejedno vsprejme z veliko večino. Vsprejme se na to proračunska točka „kolki in pristojbine“, potem točka „loterija“, pri kateri je posl. dr. Roser zopet priporočal vladi, da naj jo odpravi, ter konečno točka „mitnice“, pri kateri je govoril tudi posl. dr. Laginja.

V seji dne 1. marcija pričela se je razprava o proračunu trgovskega ministerstva. Poročevalec posl. dr. Hallwich konstatuje, da se potrebščine trgovskega ministerstva od leta do leta množe in povdarja, da so množeče se potrebščine v korist ljudskemu blagostanju. Posl. dr. Kraus toži o vednem gospodarskem propadanju severovzhodne Štajarske in je za poddržavljenje južne železnice. Posl. dr. Levicki zahteva strogo centralizacijo železnic, nizke železniške tarife, ter izraža bojazen, da bo v slučajih, če se sklene rusko-nemška trgovinska pogodba, trpela Avstrija škodo. Posl. dr. Schlesinger želi, da se malim obrtnikom da pri dajatvah za vojsko kaj zaslužka, potem se pa bavi z regulacijo valute in pravi, da bo ta v veliko kvar trgovini. Posl. Stalitz se pritožuje o propadanju Trsta, odkar se je odpravila prosta luka. Posl. dr. Kronawetter je za zboljšanje plač poštnim uradnikom. Razprava se na to zaustavi. Posl. dr. Kaizl interpeluje pravosodnega ministra, zaradi pečata pri najvišjem sodišči, ki je nemški, a bi moral biti latinski.

V seji dne 2. marcija posl. baron Kübeck priporoča vladi, da naj več stori za vodne prometne naprave in za železnice. Posl. Kaiser priporoča vladi v večje varstvo kmetijske in obrtnijske interese in je za poddržavljenje južne železnice. Posl. Kaltenegger toži o propadu mlinarskega obrta na Gor. Štajarskem. Ogerska moka dela preveliko konkurenco. Trgovinski minister marki Bacquehem pripoznava, da so gospodarske razmere v Trstu neugodne, da pa vlada skrbi, da bi temu odpomogla. Rusko-nemška trgovinska pogodba bila bi za naše kmetijstvo pač škodljiva, vendar pa upa minister, da bode obrtništvo in poljedelstvo v obče napredovalo, in da se torej ni bati bodočnosti. Posl. Burgstaller toži o propadu trgovine v Trstu in priporoča železnico čez Ture. Govorila sta še posl. dr. Kindermann in Gessmann. Posl. Povše v daljšem jednatem govoru priporoča vladi poddržavljenje južne železnice. Previsoke vozne cene na južni železnici so poljedelstvu, trgovini in obrtniki v veliko kvar. Govornik dokazuje s številkami škodo oziroma koristi, katere ima Kranjska od južne železnice, oziroma bi jih imela od državne železnice, na kateri bi bile nižje vozne cene. Leta 1895. poteče južni železnici podeljena koncesija in tedaj bo lepa prilika